

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Akademik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

(Examination of The Relationship Between Academic Procrastination Behaviors and Academic Self-Efficacy Among Theology Faculty Students)

Recep UÇAR **Ayşegül SEMERCİ**

Doç. Dr., İnönü Üniversitesi | Doktora öğrencisi, İnönü Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi | Sosyal Bilimler Enstitüsü

Din Eğitimi | Din Eğitimi

Malatya | Türkiye | Malatya | Türkiye

recep.ucar@inonu.edu.tr | as.sem2338@gmail.com

orcid.org/0000-0003-0520-577X | orcid.org/0009-0006-4786-1854

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Araştırma Makalesi | Article Types | Research Article

Geliş Tarihi | 11/Eylül/2024 | Received | 11/September/2024

Kabul Tarihi | 19/Kasım /2024 | Accepted | 19/November/2024

Yayın Tarihi | 31/Aralık/2024 | Published | 31/December/2024

Bu çalışma İnönü Üniversitesi Koordinasyon Birimi tarafından 3734 numaralı proje olarak desteklenmiştir.

Atıf | Cite as:

Uçar, Recep- Semerci, Ayşegül. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Akademik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Examination Of The Relationship Between Academic Procrastination Behaviors And Academic Self-Efficacy Among Theology Faculty Students]". *Tokat İlmîyat Dergisi* | *Tokat Journal of İlmîyat* 12/2 (Aralık | December 2024), 552-582.

Https:// DOI: 10.51450/ ilmiyat.1548347

İntihal | Plagiarism:

Bu makale, iTenticate aracılığıyla taranmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

| This article has been scanned by iTenticate and no plagiarism has been detected.

Copyright © Published by Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Islamic Sciences. Tokat | Türkiye.

<https://dergipark.org.tr/ilmiyat>

Examination of The Relationship Between Academic Procrastination Behaviors and Academic Self-Efficacy Among Theology Faculty Students

Abstract: Academic procrastination behavior, which negatively affects both students' academic achievement and their personal development, is becoming increasingly common, particularly among university students. This situation is also prevalent in higher religious education. Although there are many reasons for academic procrastination, it is believed that academic self-efficacy is one of these reasons. This study aims to reveal the relationship between academic procrastination behaviors and academic self-efficacy among theology faculty students. An explanatory sequential design of the mixed methods approach was used in the research. In the quantitative part of the study, a survey was administered to 500 students selected by simple random sampling; in the qualitative part, semi-structured interview forms prepared based on the quantitative data were used to conduct interviews with 10 students selected using the maximum variation sampling method. The study's quantitative data were obtained using the "Academic Procrastination Scale" and the "Academic Self-Efficacy Scale." As a result, it was found that students' academic procrastination behaviors and academic self-efficacy were moderate. Additionally, the study concluded that a statistically significant relationship, at a 90% confidence interval, is weak and positive between students' academic procrastination behaviors and academic self-efficacy. The relationship between students' academic procrastination behaviors and academic self-efficacy was examined in terms of gender, type of school they graduated from, and class level, and no significant differences were found between these variables and students' academic procrastination behaviors and academic self-efficacy.

Keywords: Religious Education, Faculty of Theology, Theology Faculty Students, Academic Procrastination Behavior, Academic Self-Efficacy.

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Akademik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Öz: Öğrencilerin hem akademik başarılarının düşmesine hem de kişilik gelişimlerine olumsuz yönde etki eden akademik erteleme davranışı özellikle üniversite öğrencileri arasında giderek yaygınlaşmaktadır. Bu durum yüksek din eğitiminde de geçerlidir. Akademik ertelemenin pek çok sebebi olmakla birlikte akademik öz yeterliğin de bu sebeplerden biri olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlikleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymaktır. Araştırmada karma yöntemin açıklayıcı ardışık deseni kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 500 öğrenciye anket uygulanmış; nitel bölümünde ise nicel verilerden hareketle hazırlanan yarı yapılandırılmış mülakat formları kullanılarak maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilen 10 öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Araştırmanın nicel verileri "Akademik Erteleme Ölçeği" ile "Akademik Öz Yeterlik Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin hem akademik erteleme davranışlarının hem de akademik öz yeterliklerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada öğrencilerin akademik erteleme davranışları ile akademik öz yeterlikleri arasında %90 güven aralığında zayıf düzeyde ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin akademik erteleme davranışları ile akademik öz yeterlikleri arasındaki ilişki cinsiyet, mezun olunan okul türü ve bulunulan sınıf düzeyi gibi değişkenler açısından incelenmiş ve bu değişkenler ile öğrencilerin akademik erteleme davranışları ve akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, İlahiyat Fakültesi, İlahiyat Fakültesi Öğrencileri, Akademik Erteleme Davranışı, Akademik Öz Yeterlik.

Giriş

Hayatın hemen her alanında ve her döneminde kişinin üstlendiği pek çok görev ve sorumluluk bulunmaktadır. Bu görevlerin ve sorumlulukların zamanında yerine getirilmesi, kişinin kendisini mutlu, huzurlu ve başarılı hissetmesine, kendi kişiliğine dair olumlu duygular geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Ancak bunun aksine yapılacak işlerin ertelenmesi, kişinin kaygılanmasına, kendini yetersiz hissetmesine ve akademik başarısızlığına neden olabilmektedir.

Erteleme sözcüğünün birçok tanımı yapılmakla birlikte sözlükte erteleme; ertelemek işi, tehir, tecil, talik gibi anlamlara gelmektedir (Güncel Türkçe Sözlük, TDK). Yapılan tanımlardan hareketle erteleme, yapılması gereken herhangi bir işi, görevi veya ödevi zamanında yapmayarak sonraya bırakmak, ötelemek veya geciktirmek olarak tanımlanabilir. Erteleme davranışının görülme sıklığı veya alanı kişiden kişiye değişmektedir.¹ Ertelemenin akademik erteleme, rutin işlerde erteleme, karar vermeyi erteleme, nevrotik erteleme ve kompulsif erteleme gibi farklı türleri bulunmaktadır.² Ancak yapılan çalışmalar ertelemenin en fazla akademik alanda görüldüğünü ortaya koymaktadır.³

Akademik erteleme, eğitim ortamında verilen ödevleri hazırlama, sınavlara hazırlanma, haftalık okumaları yapma, akademik idari işleri yerine getirme, danışmanla görüşme gibi konularda işi ileriki bir zamana bırakmak veya ötelemek olarak ifade edilmektedir.⁴ Akademik ertelemenin bilişsel, duyuşsal veya davranışsal pek çok sebebi bulunmaktadır. Bunlar arasında anlama veya kavrama güçlüğü, motivasyon ve öz güven eksikliği, tembellik, kaygı durumu, düşük özsaygı, olumsuz anne baba tutumu gibi faktörler sıralanmaktadır. Sebebi ne olursa olsun akademik erteleme olumsuz bir davranış olarak ele alınmaktadır.⁵ Bazı çalışmalarda akademik erteleme, öz yetersizlik veya tehdit altında hissedilen öz saygının savunulması olarak açıklanmaktadır.⁶ Bu bağlamda öz yeterlik ile akademik erteleme davranışı arasında bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

¹ Halil Ekşi - Bülent Dilmaç, "Üniversite Öğrencilerinin Genel Erteleme, Karar Vermeyi Erteleme ve Akademik Erteleme Düzeylerinin Sürekli Kaygı Açısından İncelenmesi" 23/2 (2010), 433-450; Ömer Demir, "Erteleme Eğilimi ve Baş Etme Yolları Araştırmaları Bulgularının Dini Erteleme Açısından Yorumlanması," *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 12/24 (2017), 747-780.

² Murat Balkıs, *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları İle İlişkisi* (Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006), 10; Bilge Uzun - Ayhan Demir, "Erteleme: Türleri, Bileşenleri, Demografik Etkenler ve Kültürel Farklılıklar," *Ege Eğitim Dergisi* 16/1 (2015), 106-121.

³ Jesse Harriott - Joseph R. Ferrari, "Prevalence of Procrastination among Samples of Adults," *Psychological Reports* 78/2 (1996), 611-616.

⁴ Bilge Uzun Özer - Nursel Topkaya, "Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı," *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2011), 12-19.

⁵ Uzun - Demir, "Erteleme: Türleri, Bileşenleri, Demografik Etkenler ve Kültürel Farklılıklar."

⁶ Lenora M. Yuen - Jane B. Burka, *Procrastination: Why You Do It, What To Do About It Now*. Reading, PA: Addison-Wesley, 1983; Joseph R. Ferrari, "Procrastination and Attention: Factor Analysis of Attention Deficit, Boredomness, Intelligence, Self-Esteem, and Task Delay Frequencies," *Journal of Social Behavior and Personality* 15/5 (2000), 185-196.

Literatürde pek çok tanımı yapılmakla birlikte Bandura tarafından öz yeterlik, “kişinin ileriye dönük durumları yönetmek için ihtiyaç duyduğu hareket biçimlerini planlama ve gerçekleştirme konusunda kendi yeteneklerine olan inancı” olarak tanımlanmaktadır.⁷ Kişinin herhangi bir işin üstesinden gelme konusunda başarılı olma inancı olarak öz yeterlik, genel bir kişilik özelliği ya da eğilimden ziyade, farklı yetenek alanlarına göre ayrışan çok boyutlu bir yapı olarak ifade edilmektedir.⁸ Dolayısıyla öğrencilerin eğitim ortamlarında kendilerinden beklenen performansı göstermeye ve akademik görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmeye yönelik inançları, akademik öz yeterlik olarak adlandırılmaktadır.⁹ Akademik öz yeterlik inancı yüksek öğrencilerde, akademik erteleme davranışlarının görülme sıklığında azalma olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda akademik erteleme davranışının son zamanlarda öğrenciler arasında özellikle de üniversite öğrencileri arasında giderek yaygınlaştığı belirtilmektedir.¹⁰ Akademik erteleme davranışının üniversite öğrencileri arasında giderek yaygınlaşmasının sebeplerine ve sonuçlarına yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır.¹¹ Aynı şekilde akademik erteleme davranışı ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki, özellikle eğitim ve psikoloji alanlarında pek çok çalışmaya konu edilmiştir.¹² Ayrıca bu alanlarda akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlik arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların da bulunduğu görülmüştür.¹³ Ancak yüksek din öğretimi alanında akademik erteleme davranışına yönelik yapılan çalışmaların çok sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir.

Bunlardan Aktaş (2021) tarafından yapılan çalışmada, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin gelecek zaman algısı ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda

⁷ Albert Bandura, “Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change,” *Psychological Review* 84/2 (1977), 191–215.

⁸ Albert Bandura, “On The Functional Properties of Perceived Self-Efficacy Revisited,” *Journal of Management* 38/1 (2012), 9–44.

⁹ Dale H. Schunk, “Self-Efficacy and Academic Motivation,” *Educational Psychologist* 26 (1991), 207–231.

¹⁰ Yuen - Burka, *Procrastination: Why You Do It, What To Do About It Now. Reading*; Uzun Özer - Topkaya, “Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı.”

¹¹ Deniz Çiğdem Çakıcı, *Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Genel Erteleme ve Akademik Erteleme Davranışının İncelenmesi* (Ankara Üniversitesi, 2003); Arif Özer - Esin Altun, “Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Nedenleri,” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/21 (2011), 45–72; Uzun Özer - Topkaya, “Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı.”

¹² Balkıs, *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları İle İlişkisi*; Ali Karataş, *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Başarı, Sınav Kaygısı, Akademik Erteleme Davranışı ve Kendini Sabote Etme Eğilimi Arasındaki İlişki* (Kilis 7 Aralık Üniversitesi, 2020); Berna Aslan, *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2022); Rabia Yılmaz, *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları Üzerinde Sosyal Medya, Dijital Oyun ve Televizyon Bağımlılıklarının Rollerinin İncelenmesi* (Selçuk Üniversitesi, 2024).

¹³ Didem Aydoğan, *Akademik Erteleme Davranışının Benlik Saygısı, Durumluluk Kaygı ve Öz-Yeterlik İle Açıklanabilirliği* (Gazi Üniversitesi, 2008); Sinem Evin Akbay, *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdüllenme, Akademik Özyeterlik ve Akademik Yükleme Stillerinin Rolü* (Mersin Üniversitesi, 2009); Elif Albayrak, *Üniversite Öğrencilerinde Beş Faktör Kişilik, Akademik Öz-Yeterlik, Akademik Kontrol Odağı ve Akademik Erteleme* (Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2014); Gümüş Özkale, *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Öz Yeterlik, Akademik Erteleme ve Öz Düzenleme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Çukurova Üniversitesi, 2022).

ilahiyat fakültesinde eğitim gören öğrencilerin, gelecek zaman algısı ile akademik erteleme davranışının birbirini etkilediği tespit edilmiştir.¹⁴ Güngör (2023) tarafından İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarına yönelik yapılan bir diğer çalışmada ise, öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışlarının hangi düzeyde olduğu tespit edilmeye ve bazı kişisel değişkenlere göre farklılaşma durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışı düzeyleri ile belirlenen bazı değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, ancak bazı değişkenler bakımından ise bazı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.¹⁵ Bu iki çalışma dışında yüksek din öğretimi alanında akademik erteleme davranışına yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Ancak Demir (2017) tarafından genel erteleme davranışının ve bununla baş etme yollarının, dini erteleme açısından değerlendirmesinin yapıldığı başka bir çalışma bulunmaktadır. Teorik olarak yapılan bu çalışmada, dini alandaki erteleme davranışı, farklı başlıklar altında ele alınarak incelenmiştir.¹⁶ Dolayısıyla bu çalışma, akademik erteleme davranışı ile doğrudan ilişkili olmayıp genel erteleme davranışının din alanında ele alınarak yorumlanması ile ilgilidir.

Konu ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda, yüksek din öğretimi alanında akademik erteleme davranışlarının incelenmesine yeterli düzeyde yer verilmediği görülmüştür. Bu nedenle yüksek din öğretimi kurumlarından biri olan ilahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin akademik erteleme davranışlarının farklı değişkenler açısından ele alınıp incelenmesinin önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Çünkü akademik erteleme davranışı, öğrencilerin hem akademik başarılarının düşmesine hem de kişilik gelişimlerine olumsuz yönde etki etmektedir.¹⁷

Akademik erteleme davranışını etkileyen pek çok değişken olmakla birlikte, akademik öz yeterliğin de bu değişkenlerden biri olduğu ve akademik öz yeterliği düşük olan öğrencilerin akademik erteleme davranışını daha sık gösterdikleri düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma kapsamında, akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasında nasıl bir ilişki olduğu ortaya konularak, bu konuda bir farkındalık oluşturulması çalışılmaya değer görülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile akademik öz yeterlikleri arasında ne düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçla araştırmanın temel problemi şu şekilde belirlenmiştir: İlahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile akademik öz yeterlikleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

¹⁴ Hamza Aktaş, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Gelecek Zaman Algısı ile Akademik Erteleme Davranışı Arasındaki İlişki: Gümüşhane Üniversitesi Örneği," *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2021), 271-299.

¹⁵ Ali Güngör, "Öğretmen Adaylarının Akademik Erteleme Davranışlarının Farklı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi: Ahi Evran Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği," *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi* 8/3 (2023), 1236-1253.

¹⁶ Demir, "Erteleme Eğilimi ve Baş Etme Yolları Araştırmaları Bulgularının Dini Erteleme Açısından Yorumlanması."

¹⁷ Ekşi - Dilmaç, "Üniversite Öğrencilerinin Genel Erteleme, Karar Vermeyi Erteleme ve Akademik Erteleme Düzeylerinin Sürekli Kaygı Açısından İncelenmesi"; Uzun Özer - Topkaya, "Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı."

Bu amaç kapsamında ilahiyat fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlerinin, mezun oldukları okul türünün ve buldukları sınıf düzeyinin akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasındaki ilişkiyi etkiledikleri düşünüldüğünden araştırmanın temel problemi doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Cinsiyete göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Mezun oldukları okul türüne göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Buldukları sınıf düzeyine göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme durumları ne düzeydedir (nicel)/nasıldır (nitel)?
5. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik algıları ne düzeydedir (nicel)/nasıldır (nitel)?
6. İlahiyat fakültesi öğrencilerine göre akademik erteleme davranışının sebepleri nelerdir?
7. İlahiyat fakültesi öğrencilerine göre akademik erteleme davranışını azaltmak için neler yapılabilir?
8. İlahiyat fakültesi öğrencilerine göre akademik öz yeterliği etkileyen faktörler nelerdir?

1. YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Modeli ve Deseni

Bu çalışmada betimsel ilişkisel yaklaşımla karma yöntem kullanılmıştır.¹⁸ Karma yöntem araştırmaları, nicel ve nitel araştırmaların zayıf yönlerini giderebilecek esnekliği sağlayarak araştırma probleminin daha iyi ve daha detaylı anlaşılmasına katkı sunar.¹⁹ Bu nedenle bu çalışmada problemin daha iyi anlaşılıp açıklanması için karma yöntem tercih edilmiştir. Öncelikle araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencilere anket uygulanmış, daha sonra bu bulguları daha iyi açıklamak için öğrencilerle mülakat yapılmıştır. Bu nedenle karma yöntem desenlerinden açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır.²⁰

¹⁸ John W. Creswell, *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 2.

¹⁹ Şefika Mertkan, *Karma Araştırma Tasarımı* (Ankara: Pegem Akademi, 2015), 24.

²⁰ Creswell, *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*, 6.

1.2. Katılımcılar

1.2.1. Evren-Örneklem

Bu araştırmanın evreni Türkiye'deki İlahiyat Fakülteleri öğrencilerinden, çalışma evreni 2023-2024 eğitim öğretim yılında İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören 2728²¹ öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören her sınıf kademesinden oluşan 500 öğrenci oluşturmaktadır. Anket uygulanan öğrenciler, ana kütledeki her birimin eşit ve bağımsız seçilme şansına sahip olması için en iyi örnekleme yöntemlerinden birisi olarak kabul edilen²² basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

1.2.2. Çalışma Gurubu

Bu çalışmada 2023-2024 eğitim öğretim yılında İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören 10 öğrenci ile birebir derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler, 10/05/2024 tarihli 9/11 sayılı toplantı kararına dayanılarak İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu izni dâhilinde gerçekleştirilmiştir. Mülakat yapılan öğrenciler, amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir²³. Bu araştırmada görüşülen öğrencilerden elde edilen verilerde yeterli çeşitlilik skalası yakalanarak doyuma ulaşıldığında ve veriler tekrarlanmaya başladığında mülakatlara son verilmiştir²⁴. Çalışmada farklı bakış açıları yakalayabilmek ve maksimum çeşitliliği sağlamak amacıyla mülakat yapılan öğrenciler farklı cinsiyetlerden ve farklı sınıf düzeylerinden seçilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların hak ve kimlikleri korunarak katılımcılara rumuz verilmiş ve görüşleri analiz edilmiştir.

1.3. Veri Toplama Araçları

1.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada nicel veriler, Akademik Erteleme Ölçeği (AEÖ) ve Akademik Özyeterlik Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Akademik Erteleme Ölçeği (AEÖ) Çakıcı tarafından geliştirilmiş²⁵, 1981 yılında Jerusalem ve Schwarzer tarafından geliştirilen Akademik Özyeterlik Ölçeği ise Yılmaz, Gürçay ve Ekici tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır.²⁶

²¹ İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Erişim 3 Haziran 2024. https://obs.inonu.edu.tr/oibs/public_stats/index.aspx#

²² Özcan Demirel, *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (Ankara: Pegem Akademi, 2020), 8; Creswell, *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*, 80.

²³ Michael Quinn Patton, *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2018), 118.

²⁴ Aylin Yonca Gençoğlu, "Bir Kavram ve Kuram Üretme Stratejisi Olarak Temellendirilmiş Kuram," *Journal Of History School* 7/17 (2014), 681-700.

²⁵ Çakıcı, *Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Genel Erteleme ve Akademik Erteleme Davranışının İncelenmesi*.

²⁶ Miraç Yılmaz vd., "Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması," *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33 (2007), 253-259.

19 maddeden oluşan Akademik Erteleme Ölçeği 5'li likert ile hazırlanmıştır. Ölçeğin faktör analizi yapılarak tek boyutlu olduğu tespit edilmiş (açıklanan varyans %41.8) ve Cronbach alpha güvenirlik katsayısı.92 olarak belirlenmiştir.²⁷

7 maddeden oluşan Akademik Özyeterlik Ölçeği ise 4'li likert ile hazırlanmıştır. Ölçeğin faktör analizi yapılmış ve ölçek tek boyutlu olarak kullanılmıştır (açıklanan varyans %45). Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik değeri ise.79 olarak belirlenmiştir.²⁸

Bu ölçekler, ilgili yazarlardan gerekli izinlerin alınmasından sonra dijital ortama ayrı bölümler halinde yüklenmiş, öğrencilere ait demografik değişkenlere ölçeklerin başında yer verilmiştir.

1.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

Nitel veriler, nicel bulguları daha iyi açıklamak için elde edilen bulgulardan hareketle ölçeklerde yer alan maddeler doğrultusunda uzman görüşlerinden yararlanılarak geliştirilmiş ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı- yapılandırılmış²⁹ görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Bu araştırmada kullanılan görüşme formu, giriş, kişisel bilgiler ve araştırma soruları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Yapılan mülakatlar, katılımcıların izni dâhilinde ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

1.4. Verilerin Toplaması ve Analizi

1.4.1. Nicel Verilerin Toplanması ve Analizi

Nicel veriler için, geçerliği ve güvenirliği test edilmiş iki ayrı ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekler önce dijital ankete uyarlanmış, sonra anket sosyal medya platformları ile öğrencilere ulaştırılmıştır. Elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olabilmesi için anketin uygulanma aşamasında bir öğretim elemanından yardım alınmış ve öğrencilerin ankete gönüllü olarak katılmaları istenmiştir. Dolayısıyla öğretim elemanı gözetiminde, sosyal paylaşım platformuna anketler ile ilgili link gönderilmiş ve anketi sadece ilgili öğrencilerin cevaplama sağlanmaya çalışılmıştır.

Elde edilen verilerin analizinde ilk olarak uygun istatistiksel testlere karar vermek amacıyla öncelikle normallik testi yapılmıştır. Bunun için ölçeklerin ayrı ayrı ortalama değerleri ve Z puanları alınmış ve ortalamalar üzerinden normallik testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre her iki ölçekten elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca ulaşmada çarpıklık ve basıklık değerleri, histogram, normal Q-Q plot testlerine bakılmıştır. Bu doğrultuda çarpıklık ve basıklık değerlerinin-1 ve +1 arasında³⁰ (akademik erteleme için çarpıklık-basıklık: .202 ve -.417; akademik öz yeterlik için çarpıklık- basıklık: -.031 ve -.134) olduğu

²⁷ Çakıcı, Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Genel Erteleme ve Akademik Erteleme Davranışının İncelenmesi.

²⁸ Yılmaz vd., "Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması."

²⁹ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2021), 130.

³⁰ Andy Field, *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (Sage Publications Ltd, 2018).

görülmekle birlikte bu değerlerin standart hataya bölünmesiyle elde edilen sonuçların $-/ + 1,96$ arasında³¹ (akademik erteleme çarpıklık: 1,85, basıklık: 1,91; akademik öz yeterlik çarpıklık: .28, basıklık: .61) olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlerin sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda verilerin normal dağılım gösterdiğine karar verilmesi için yeterli olacağı belirtilmektedir.³²

Yapılan testlerle verilerin normal dağıldığına karar verildikten sonra parametrik testlerden bağımsız örneklem t testi; bağımsız örneklem tek yönlü ANOVA testi, korelasyon ve regresyon analizi yapılmıştır. Nicel verilerin analizinde SPSS Statistics 22 programı kullanılmıştır.

1.4.2. Nitel Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmış ve deşifre edilerek öncelikle ses kayıt cihazından Word belgesine aktarılmıştır. Aktarma işleminde katılımcıların ifadeleri olduğu gibi alınmış, ifadelerin orijinal şekli korunmaya çalışılmıştır. Word belgeleri MAXQDA 2020 programına aktarılmıştır. Veriler öncelikle detaylı bir şekilde okunmuş daha sonra kodlamalar yapılmıştır. Kodların birleştirilmesiyle kategoriler ve temalar oluşturulmuş, böylece veriler sadeleştirilip sistematik hale getirilmiştir. Elde edilen kategori ve temalar tablolarla görselleştirilerek sunulmuştur. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Buna göre, katılımcı görüşleri önceden belirlenen araştırma sorusu ve alt sorulardan yola çıkılarak oluşturulan temalar bağlamında düzenlenip analiz edilmiş ve katılımcıların görüşlerini olduğu şekliyle yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.³³ Dolayısıyla kodlanan veriler öncelikle betimlenmiş ve gerekli yerlerde öğrencilerin görüşleri tırnak içinde sunulmuştur.

2. Bulgular

2.1. Nicel Bulgular

2.1.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Elde Edilen Bulgular

“Cinsiyete göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap bulmak amacıyla bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Uygulanan testin sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

³¹ Field, *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*.

³² Kaan Zülfiyar Deniz, *Herkes İçin İstatistikolay* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 96.

³³ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 248.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T- Testi

Ölçekler	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	t-testi		
					t	sd	p
Akademik	Kadın	414	2,81	,376	1,574	498	,116
Erteleme	Erkek	86	2,74	,341			
Akademik	Kadın	414	2,22	,422	1,456	498	,146
Öz Yeterlik	Erkek	86	2,30	,420			

Tabloya göre akademik erteleme davranışı için $p > 0,05$ (.116) olduğundan öğrencilerin cinsiyeti ile akademik erteleme davranışları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde akademik öz yeterlik için $p > 0,05$ (.146) olduğundan öğrencilerin cinsiyeti ile akademik öz yeterlikleri arasında da anlamlı bir fark yoktur. Dolayısıyla elde edilen bulgulara göre cinsiyet değişkeninin ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ve akademik öz yeterlikleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

2.1.2. Mezun Olunan Okul Türüne Göre Elde Edilen Bulgular

“Mezun oldukları okul türüne göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusunun cevabını bulmak amacıyla bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 2. Mezun Olunan Okul Türüne Göre Bağımsız Örneklem T- Testi

Ölçekler	Okul Türü	n	\bar{x}	ss	t-testi		
					t	sd	p
Akademik	İHL	330	2,81	,371			
Erteleme	Diğer	170	2,79	,371	,477	498	,634
Akademik	İHL	330	2,23	,435			
Öz Yeterlik	Diğer	170	2,25	,398	,512	498	,609

Tabloya göre ise p değeri akademik erteleme davranışı için .634 yani $p > 0,05$ olduğundan öğrencilerin mezun oldukları okul türü ile akademik erteleme davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Aynı şekilde akademik öz yeterlik için p değeri .609 yani $p > 0,05$ olduğundan öğrencilerin mezun oldukları okul türü ile akademik öz yeterlikleri arasında da anlamlı bir fark yoktur. Dolayısıyla elde edilen bulgulara göre mezun olunan okul türünün ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ve akademik öz yeterlikleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

2.1.3. Bulunulan Sınıf Düzeyine Göre Elde Edilen Bulgular

“Buldukları sınıf düzeyine göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap bulmak için bağımsız örneklem tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Ölçekler	Sınıf Düzeyi	n	\bar{x}	ss	Var.K	KT	df	M	F	p
Akademik Erteleme	Hazırlık	88	2,81	,384	G. Arası	,114	4	,028	,205	,936
	1.sınıf	118	2,81	,341	G. İçi	68,786	495	,139		
	2.sınıf	65	2,79	,388	Toplam	68,900	499			
	3.sınıf	175	2,79	,363						
	4.sınıf	54	2,83	,424						
	Toplam	500	2,80	,371						
Akademik Öz Yeterlik	Hazırlık	88	2,30	,448	G. Arası	1,111	4	,278	1,558	,184
	1.sınıf	118	2,25	,497	G. İçi	88,204	495	,178		
	2.sınıf	65	2,26	,374	Toplam	89,315	499			
	3.sınıf	175	2,21	,365						
	4.sınıf	54	2,14	,424						
	Toplam	500	2,24	,423						

Akademik ertelemenin ANOVA testi sonuçlarına göre p değeri .936 ile 0,05’ ten büyük olduğu için öğrencilerin sınıf düzeyleri ile akademik erteleme davranışları arasında anlamlı bir fark

bulunmamıştır. Başka bir deyişle, akademik erteleme davranışı sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tabloya bakıldığında sınıf düzeyleri ile akademik öz yeterlik arasında da anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir (.184 ile $p > 0,05$) Başka bir ifadeyle akademik öz yeterlik, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

2.1.4. Akademik Erteleme ile Akademik Öz Yeterlik Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulgular

Korelasyon ve Regresyon Analizi

Akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla öncelikle Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4' te gösterilmiştir:

Tablo 4. Akademik Erteleme ile Akademik Öz Yeterlik Arasındaki Korelasyon Analizi

		Akademik erteleme	Akademik öz yeterlik
Akademik erteleme	Pearson r	1	,075
	p		,093
Akademik öz yeterlik	Pearson r	,075	1
	p	,093	

- Korelasyon $p < 0.10$ düzeyinde anlamlıdır.

Tabloya göre akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasında %90 güven aralığında ($p < 0,10$)³⁴ zayıf düzeyde ($r = .075$)³⁵ ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Dolayısıyla akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasında zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmakla birlikte biri artarken diğeri de artmakta ya da biri azalırken diğeri de azalmaktadır.

Korelasyon analizi sonuçlarından hareketle akademik öz yeterliğin akademik erteleme üzerinde ne düzeyde bir etkisinin olduğunu belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizine göre de ($p = .093$, $R = .075$; $R^2 = .006$; $F = 2,837$) %90 güven aralığında akademik öz yeterliğin akademik erteleme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunduğu ve akademik ertelemeyi pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Ayrıca analiz sonuçlarından hareketle bir katılımcının akademik erteleme puanı akademik öz yeterlik üzerinden $y = a + bx$ ($y = 2,66 + 0,07.x$) formülü ile hesaplanabilir.

³⁴ Seval Kul, "İstatistik Sonuçlarının Yorumu: P Değeri ve Güven Aralığı Nedir?," *Plevra Bülteni* 8/1 (2014), 11-13.

³⁵ İbrahim Demir, *SPSS İle İstatistik Rehberi* (İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık, 2020), 303.

2.2. Nitel Bulgular

2.2.1. Öğrencilerin Akademik Erteleme Durumları

Tablo 5. Öğrencilerin Akademik Erteleme Durumları

Tema	Kod
Öğrencilerin Akademik Erteleme Durumları	Her zaman ertelerim
	Genellikle ertelerim
	Çoğunlukla ertelerim
	Asla ertelemem, düzenli çalışırım

Araştırmada öğrencilerin akademik erteleme durumlarını öğrenmek için öğrencilere ödevleri ya da sınavlara hazırlanmayı son ana bırakıp bırakmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplara göre öğrencilerin çoğunluğunun ödevleri ya da sınavlara hazırlanmayı son ana bıraktıkları görülmüştür. Bunlardan bazıları ödevlere ya da sınavlara ait sorumluluklarını her zaman; bazıları ise genellikle ve çoğunlukla son bir haftaya, hatta son güne kadar ertelediklerini ifade etmişlerdir. Birkaç öğrenci ise derslerine günlük çalıştıklarını, ödevlerini asla ertelediklerini belirtmişlerdir. Konu ile ilgili bazı öğrenci görüşleri şöyle sıralanabilir:

K1- “Son bir haftaya falan çoğunluk olarak bırakırım. Hep erteliyorum erteleyince de sonuna kadar. En son bir bakıyorsun sınav gelmiş çatmış.”

K8- “Genellikle bırakmam mümkün olduğu kadar zamana yayararak çalışırım.”

2.2.2. Öğrencilerin Akademik Erteleme Davranışını Etkileyen Faktörler

Öğrencilerin akademik erteleme davranışında bulunup bulunmadıklarına yönelik sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda öğrencilere “Ödevlerinizi veya sınavlarınıza hazırlanmayı neden son ana kadar geciktirirsiniz?” şeklinde açılımlı soru sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar kodlanarak aşağıdaki tema ve kategoriler elde edilmiştir:

Tablo 6. Akademik Ertelemeyi Etkileyen Faktörler

Tema	Kategori	Kod
	Bireysel faktörler	Alışkanlık, tembellik, rahata düşkünlük, yorgunluk, derse bakış açısı (dersi önemsememe, zor görme, gereksiz görme, kolay görme, sevmeme), kendini yetersiz

Öğrencilerin Erteleme Etkileyen Faktörler	Akademik Davranışını	Çevresel Faktörler	hissetme, daha iyi yapma düşüncesi, kendine güvenme, bölüme dair zorluk algısı, sorumluluk duygusu Aile, öğretmen, arkadaş çevresi, sosyal medya, dersler, ölçme ve değerlendirmeye dair problemler, KPSS etkisi, eğitim sistemi, bir işte çalışma, yurttan kalma
---	----------------------	--------------------	--

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin verdiği cevaplara göre akademik erteleme davranışında bulunmalarına sebep olan faktörler bireysel faktörler ve çevresel faktörler şeklinde iki kategori altında toplanmıştır. Bireysel ve çevresel faktörler, bu kategoriler altında oluşan alt kategori ve kodları daha sade ve anlaşılır şekilde gösterebilmek için ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

2.2.2.1. Akademik Ertelemeyi Etkileyen Bireysel Faktörler

Öğrencilerin sıraladıkları akademik erteleme davranışına neden olan bazı faktörler kodlanarak bireysel faktörler kategorisi altında verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin kendilerine güvenmeleri akademik erteleme davranışını en çok etkileyen faktör olarak ifade edilmiştir. Öğrencilerin bu konu ile ilgili görüşlerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

K4- “Yani daha çok kendim erteliyorum yani sonra yaparım, kendime güveniyorum. Eğer kafaya koyduysam muhakkak yaparım.”

K9- “Kesinlikle güven var kendime. O yüzden de son ana da bıraksam eğer kafaya koymuşsam onu yapabileceğime inanıyorsam, muhakkak onu yaparım.”

Bu görüşlere göre öğrencilerin “yaparım, bitiririm” düşüncesiyle ödevleri ya da sınavlara hazırlanmayı erteledikleri görülmektedir. Öğrenci görüşlerine göre, kendilerine güvendikleri için akademik erteleme davranışında bulduklarını ifade edenler olduğu gibi, bunun tam aksine kendilerini -özellikle bazı derslerde- yetersiz buldukları için o derslere çalışmayı ertelediklerini ifade edenler de bulunmaktadır. Bu konuda bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

K6- “Kur'an biraz yeteneğe bağlı hocalar falan çok şey yapıyor. Kendi kendime okumaya çalışıyorum, yeterli olmuyor, Kur'an kursuna gittim o da yeterli olmadı.”

K8- “En çok proje derslerinde zorlanıyorum. Çünkü teknolojiyi kullanamıyoruz.”

K1- “Hani mesela ilk sınava girdiğimde Arapça her şey yazıyordu, sorular Arapça olduğu için bilmiyordum bile. Soruları bulmaya çalışıyordum açıkçası. Ben çok zorlandım.”

Tablo 6'ya göre öğrencilerin dersi önemseme, zor görme, gereksiz görme, kolay görme ve sevmeme gibi derse yönelik bakış açılarının akademik ertelemeyi en çok etkileyen faktörler arasında olduğu görülmektedir. Konu ile ilgili bazı öğrenci görüşleri ise şöyledir:

K4- “Önemsiz bulduğum dersleri son güne bırakırım. Önem verdiğim derslere muhakkak birkaç haftadan önce çalışmaya başlarım. Önem verdiğim derken yani zor derslere.”

K9- “En zor derslerimi en başa alıyorum özellikle finalleri mesela çalışırken. Çünkü onlarda fire vermek istemiyorum. ...Önce zor derslerimden başlıyorum sonra kolay derslerimden başlıyorum. Mesela seçmeli dersler.”

Bu cevaplara göre öğrencilerin derslere yönelik algılarının öğrencilerin akademik erteleme davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Öğrencilerin ödevleri ya da sınavlara hazırlanmayı son ana kadar geciktirmelerini etkileyen bir başka faktörün de “daha iyi yapma düşüncesi” olduğu tespit edilmiştir. Konu ile ilgili bazı öğrenci görüşleri şöyle sıralanabilir:

K6- “Çünkü o baskıyla daha iyi yaptığımı düşünüyorum, önceden yapamıyorum. Son anda hepsi birikince bir anda şey oluyorum, son anda kalmış gibi hepsini bitirmek zorunda olduğumu biliyorum. Yarın sınav var çünkü. Daha iyi yaptığımı düşünüyorum.”

K9- “Mesela staj dosyama en son ben teslim ettim ama hakkıyla gayet güzel bir şekilde bir ürün ortaya koydum. Baştan savma yapmadım. Gayet güzel yaptım. Annemden gelen bir mükemmeliyetçilik var bence ondan kaynaklı. Daha iyi olsun diye erteliyorum.”

K10- “Bir de okuduğumuzda sanki tekrar unutacağız gibi geliyor ondan. Diyoruz ki son anda yapalım hem taze olur, hem bilgiler akla gelir diye. Ondan hep son ana bırakıyoruz.”

Öğrencilere göre akademik ertelemeyi etkileyen bir diğer faktör de ertelemeyi bir alışkanlık haline getirmeleridir. Bu konuda öğrenci görüşlerinden bazıları şöyledir:

K6- “Ashnda ben hep böyle alıştığım için böyle yapıyorum. Son gün dediğim son bir hafta.”

K3- “Kendime güveniyorum mu desem bilmiyorum ama önceden beri hep erteleme huyum vardır.”

Araştırmada görüşülen öğrencilere göre tembellik, yorgunluk, rahata düşkünlük, bölüme dair zorluk algısı ve sorumluluk duygusu da akademik erteleme davranışını etkileyen faktörler arasında sıralanmıştır. Konu ile ilgili görüşlerden bazıları şunlardır:

K3- “İşin içerisinde tembellik de olabilir. Ama hep bu kafadayım.”

K1- “...kendim yorgun oluyorum, uykusuz oluyorum. Öyle olunca da işte sonra doğru böyle gidiyor. Bir de çok çalışmıyorum zaten çok rahat bir insanım.”

K7- “Burada kişinin öncelikleri ve sorumluluk sahibi olup olmaması devreye giriyor.”

2.2.2.2. Akademik Ertelemeyi Etkileyen Çevresel Faktörler

Öğrencilerin sıraladıkları akademik erteleme davranışına neden olan bazı faktörler kodlanarak çevresel faktörler kategorisi altında verilmiştir. Öğrenci görüşlerine göre aile, akademik ertelemeyi olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında en çok vurgulanan etkenlerden biri olarak ele alınmıştır. Konu ile ilgili bazı öğrenci görüşleri ise şöyledir:

K7- “Bence temele inildiği zaman ilk yetiştirilmeden kaynaklanıyor.”

K8- “...Odaklanamama gibi sorunumuz var. Yani rahat değiliz. Odaklanamamamın sebebi ailevi sıkıntılarım.”

K9- “...bazen annemin eksik kaldığı yerleri tamamlıyorum, ev işlerinde olsun. Okula geliyorum aynı zamanda. Bu şekilde yani pek bir şey de olmuyor. Ama genelde yapmaya çalışsam da hep işlerim son ana kalır.”

Sıralanan görüşlere göre ailevi sorunların, ailede öğrenciye verilen görevlerin veya sorumlulukların, ailenin çocuğu yetiştirme tarzının kısaca aile yapısının öğrencinin akademik erteleme davranışını etkilediği belirtilmiştir.

Arkadaş çevresinin akademik ertelemeyi etkilediğini ifade eden bazı öğrenciler ise görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

K1- “Şimdi ben de anlık oluyor mesela diyorum ki ben dersten çıkınca akşama kadar kendimi kapatacağım şu kadar çalışacağım şunları yapacağım, diyorum. Ama bazen yapıyorum iki gün falan ama sonra başka şeyler çıkıyor. Çünkü mesela arkadaşlar diyor şuraya gidelim.”

K3- “Arkadaş çevresi de çok önemli. Yanımdaki insanlar derslerine önem verir özen gösterirse ben de onlardan etkileniyorum. Daha çok çaba gösteriyorum. Yurt ortamında toplu çalışmalar olursa olumlu etkilenirim. Ancak arkadaş çevresi derslerden ziyade eğlence odaklı olursa olumsuz etkilenirim.”

K5- “Çevredeki ortamlardan dolayı diye düşünüyorum. ...Bazı şeylere biz hayır demeyi bilmiyoruz. Hayır demeyi de bilmediğimiz için her şeyden ödün veriyoruz.”

Öğrenciler arkadaş çevrelerinin derslerine zamanında çalışmalarını ve verilen ödevleri zamanında yapmalarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilediklerini belirtmişlerdir.

Sosyal medyanın akademik erteleme davranışı üzerindeki etkisine değinen bazı öğrenci görüşleri ise şu şekilde sıralanabilir:

K2- “Çok fazla telefonda oyun oynuyorum.”

K3- “Beni en çok engelleyen şey telefon.”

K4- “Doğruyu söylemek gerekirse ben de çalışkanlığı seviyorum gerçekten çalışmayı da çok istiyorum ama son birkaç yıldır coronadan sonra hayatımıza wi-fi girdi. İnternet. İnternet dikkatimi aşırı dağıtıyor ve yoğun bir baş ağrım oluyor. Baş ağrısı, uykusuzluk nedenlerimden biri olduğu için kendimi yorgun, derse hazırlıksız hissediyorum.”

K5- “Hani bu finaller tam zamanı geldiği zaman sosyal medyayı ben sınırlandırıyorum yoksa çok etkiliyor. Sadece gündemi takip edebilmek için sınırlı olarak bakıyorum. Yani sosyal medyada çok fazla zaman geçiriliyor.”

Bazı öğrenciler ise derse çalışmada, verilen ödevleri ve sorumlulukları yerine getirmede dersin öğretmeninin oldukça etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda bazı öğrenci görüşlerine şöyle yer verilebilir:

K1- “Ben ilk başta gerçekten hani dedim Arapça’yı öğreneceğim severim falan. Ama sevdirmeye dair hiçbir şey yapılmadı gerçekten.”

K9- “Kesinlikle hocayı seviyorsam dersini de yapıyorum. Şöyle mesela derslerimiz bağlantılı 1 ve 2 olarak. 1’ de farklı bir hoca geliyorsa 2’de farklı bir hoca geliyorsa dersin belki işlevi aynı bile olsa tamam ilgimi çekiyor ona da çalışıyorum. Asla tamamen bırakmıyorum ama eğer hocayı seviyorsam o derse tutunuyorum. ...Erteleyip ertelememe hocayla da alakalı.”

Öğrenci görüşlerine göre hocaların dersi ya da kendini sevdiren sevdirmemesi, öğrencinin dersle ilgili algısını ve akademik ertelemeyi olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir.

Ayrıca bazı öğrenciler açısından bölümdeki derslerin de akademik ertelemeyi etkiledikleri düşünülmektedir. K9 kodlu öğrenci “Bir de böyle güncel konular, mesela bizim İslam Hukuku çok güncel hayatla ilgili. O ise daha çok ilgimi çekiyor.” diyerek dersin içeriğinin ilgi çekici ve güncel oluşunun derse ilgiyi artırarak o dersle ilgili akademik ertelemeyi azalttığını belirtmiştir. K10 kodlu bir başka öğrenci ise, “Bir de derslerin sayısı da çok. Hangisine çalışalım diyorum, kararsız kalıyorum, sonra neyse biraz dinleneyim sonra çalışırım diyorum. Bu da aksatıyor yani.” şeklinde ders sayısının fazla oluşunun da akademik ertelemeyi etkilediğini belirtmiştir.

Araştırma yapılan öğrencilere göre ölçme ve değerlendirmeden kaynaklanan birtakım sorunlar da akademik erteleme davranışının gösterilmesine sebep olmaktadır. Bu konu ile ilgili öğrenci görüşleri şöyledir:

K1- “Çünkü çok zor ve hocaların anlattığı ile sorduğu sorular hiç uyumlu değil. Çünkü hocalar o düzeyde anlatmıyor. ...Hani sınavlar klasik oldu burada klasiğe dair hiçbir şey yapılmadı. Bu yüzden yani kalacağımı düşünüyorum açıkçası. ...Herkes hazırlığı geçmek istiyor ve hocalar ne kadar zor şeyler varsa sormaya çalışıyorlar.”

K10- “1., 2. ve 3. sınıfta dersler online oldu. Online olduğunda geçtiğimiz çok ders oldu. Ama yüz yüze olunca sınavdan çıkıyorduk sınav zordu. Bu defa her gün çalışacağız diyorduk ama iki gün sürüyordu. Sonra tekrar sıkılıyorduk. Diyorduk ki daha zaman var.”

Öğrencilere göre derslerin ve sınavların online yapıldığı dönemde dersi geçmek ya da sınavı başarıyla tamamlamak daha kolay olmaktadır. Ancak yüz yüze eğitime geçilmesinin ve sınavların klasik olmasının öğrencilerin başarısını olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin anlattıkları ile sorduklarının paralel olmadığı, sınavların derste anlatılanlara göre zor olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin kendilerini başarısız hissettikleri derslerde

sınavlara hazırlanmada bir isteksizlik olduğu ve bu durumun erteleme davranışını da etkilediği belirtilmiştir.

Bununla birlikte konuların KPSS’de çıkıp çıkmaması, eğitim sisteminin öğrencileri sadece sınıf geçmeye yönlendirmesi, yurttaki kalma ve geçim sıkıntısı sebebiyle bir işte çalışma durumu da öğrencilerin akademik erteleme davranışlarının nedenleri arasında sıralanmıştır. Konuyla ilgili öğrenci görüşlerinden bazıları şu şekilde verilebilir:

K9- “Alan dersleri benim için daha önemli çünkü KPSS’ye yönelik olarak düşünüyorum.”

K6- “Kendimi çok zorlamak istemiyorum, yormak istemiyorum ama yaparım yapsam yani. Kendime güveniyorum ama zorlamıyorum gerek yok. Zaten KPSS puanına bağlı her şey. Yüksek lisans da düşünmüyorum.”

Öğrenciler KPSS’de çıkacak alan derslerinin kendileri için daha önemli olduğunu, atama yapılması lisans ortalama puanı dikkate alınmaksızın sadece KPSS puanına bağlı olduğu için kendilerini lisans derslerinde fazla yormadıklarını, zorlamadıklarını belirtmişlerdir.

K3 kodlu bir öğrenci “Evet. Benim için geçer not almak yeterli. Bence buranın eğitim sisteminden kaynaklı. Bize öğretmeden, kalıcı bir bilgiden ziyade sınav odaklı bir eğitim veriliyor. Bu da bizim öğrenmeden ziyade geçmeye odaklanmamıza sebep oluyor. Bence öğrencilerin % 99’unun kafası bu yönde. Geçme odaklı çalışıyor.” diyerek eğitim sisteminin öğrencileri anlamlı ve kalıcı bir öğrenme yerine sınıf geçmeye yönelttiğini ifade etmiştir.

K1 ve K2 kodlu öğrenciler ise yurttaki kalmanın akademik erteleme davranışını etkilediğini belirtmişlerdir:

K1- “Ben yurttaki kalıyorum ve hafta sonları eve gittiğim için hani git gel yapıyor ya bir düzenim olmuyordu.”

K2- “Ben yurttaki kalıyorum yurttaki kaldığım için babamla bir alakam yok. Evde olsam telefonla oynasam babam “Kalk ders çalış.”, der ama burada bana karışan kimse yok.”

Öğrencilerden bazıları da gelir elde etmek için çalışmak durumunda olduklarını, çalışmanın da kendilerini yoğunlaştırarak derslerine yeterince zaman ayıramadıkları için erteleme davranışında bulunmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili bazı görüşler şöyledir:

K8- “Çünkü benim kişisel problemlerim var. Kendi bazı işlerim oluyor. Çalıştığım için birtakım sıkıntılarım oluyor.”

K9- “Şöyle mesela ben el işçiliği ile uğraşıyorum. Aynı zamanda bundan para da kazanıyorum kısmen de olsa.”

2.2.3. Öğrencilerin Akademik Ertelemeyi Azaltmaya Yönelik Önerileri

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu akademik erteleme davranışında bulunduğunu belirttiğinden öğrencilere akademik ertelemeyi azaltmak, ödevleri zamanında teslim edebilmek

için neler yapılabileceği sorulmuştur. Bu doğrultuda alınan cevaplar “akademik ertelemeyi azaltmaya yönelik öneriler” teması altında kategorilere ayrılarak aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

Tablo 7. Öğrencilerin Akademik Ertelemeyi Azaltmaya Yönelik Önerileri

Tema	Kod
Öğrencilerin Akademik Ertelemeyi Azaltmaya Yönelik Önerileri	Planlı ve düzenli çalışma, derse düzenli girme, ön hazırlık yapma, hayır diyebilme, telefon kullanımını azaltma, iş- ders dengesi kurma

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin kendilerine ya da başkalarına yönelik bu konudaki önerileri planlı ve düzenli çalışma, derse düzenli girme, ön hazırlık yapma, “hayır” diyebilme, telefon kullanımını azaltma, iş- ders dengesini kurma şeklinde kodlanmıştır. Bunlardan akademik ertelemeyi azaltmak için planlı ve düzenli çalışmanın önemini vurgulayan bazı öğrenci görüşleri şöyledir:

K1- “Hani daha planlı ve düzenli bir şekilde çalışırsan gerçekten yapabilirsin.”

K4- “...Başarılı olmak için sistemli çalışırım, planlarım.”

K7- “Planlı ve düzenli çalışmaya çalışırım bir aksilik olmadığı müddetçe. Çalışmalarına erken başlarım.”

K10- “Günlük çalışmalıyım farkındayım.”

Öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerine bakıldığı zaman akademik ertelemeyi azaltmak için çoğunlukla planlı ve düzenli çalışmanın önemini vurguladıkları görülmektedir.

K1 kodlu öğrenci özellikle arkadaş çevresinin akademik ertelemeye oldukça etkili olduğunu belirterek yeri geldiğinde çevresindekilere “hayır” diyebilmenin önemine dikkat çekmiştir. “Benim en büyük problemim başkalarına hayır dememek. Ben hayır demeyi öğrenmeliyim. Zaten şu ana kadar hayır dememden kaynaklandı her şey. Hayır diyebilseydim daha iyi yerlerde olabilirdim.” şeklinde konu ile ilgili görüşlerini ifade etmiştir.

K3 kodlu bir katılımcı “Derslerine düzenli bir şekilde girmek ve telefona daha az zaman ayırmak gerekir.” diyerek akademik ertelemeyi azaltmak için hem derslere düzenli girmenin hem de telefon kullanımına dikkat etmenin önemine değinmiştir. Akademik ertelemeyi azaltmak için telefon kullanımını azaltmak gerektiğine değinen birkaç öğrenci görüşüne daha şöyle yer verilebilir:

K4- “Ben bu yıl şey kararı aldım. İnternetin son yılı bu yıl interneti kesiyoruz. Bence bu benim için daha iyi olacak. ...İnternet vakit kaybı oluyor. ...Belki ertelememin sebebi %70 internettir.

K1- “Ben telefonu bırakmalıyım ya bırakmak derken ben daha az kullanmalıyım.”

Konu ile ilgili görüş belirten bir öğrenci ise aile içerisinde farklı sorumlulukları olduğunu, bunun da ister istemez akademik erteleme davranışını etkilediğini belirterek ev ile okul arasında bir denge kurması gerektiğini belirtmiştir:

K4- “İş-ders dengesi kuracağım. Evi toplama, yemek hazırlama bir de hayvanları olan birisi için biraz zor geçiyor.”

2.2.4. Öğrencilerin Akademik Öz Yeterlik Durumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine dair akademik öz yeterlik algılarını tespit edebilmek için öğrencilere kendilerini genel olarak derslerinde başarılı bulup bulmadıkları sorulmuştur. Verilen cevaplara göre öğrencilerin çoğunluğu kendilerini başarılı, birkaçı ise kendilerini başarısız gördüklerini belirtmişlerdir. Bu cevaplar doğrultusunda öğrencilerin kendilerini neye göre başarılı ya da neye göre başarısız olarak değerlendirdiklerini öğrenebilmek için öğrencilere “Kendinizi niçin başarılı/ başarısız buluyorsunuz” veya “Sizin için başarılı olmanın ölçüsü/ kriteri nedir?” gibi açılımlı sorular sorulmuştur. Alınan cevaplar “öğrencilerin başarı kriterleri” teması altında verilmeye çalışılmıştır.

2.2.5. Öğrencilerin Başarı Kriterleri

Öğrencilerin akademik öz yeterlik algılarını etkileyen ve kendilerini başarılı/ başarısız olarak nitelendirmelerine sebep olan kriterleri öğrenmek amacıyla öğrencilere çeşitli sorular sorulmuştur. Bu sorulara karşılık verilen cevaplar kodlanmış ve öğrencilerin başarı kriterleri teması altında toplanarak aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

Tablo 8. Öğrencilerin Başarı Kriterleri

Tema	Kod
Öğrencilerin Başarı Kriterleri	Geçer not alma, akademik dili kullanma, derse aktif katılma, bilgiyi kullanma, farklı kaynaklardan çalışma, her alanda başarılı olma, öğrenci kimliğine sahip olma

Tabloya bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun başarı kriterinin derse ya da sınıfı geçecek kadar not almak olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğrenciler derse ya da sınıfı geçecek düzeyde not aldıkları zaman kendilerini başarılı görmekteyiz. Konu ile ilgili bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

K2- “Evet notlarım çok güzel, sınıfı geçebilecek not almak yeterli. Çünkü sınavı geçebiliyorum.”

K3- “Benim için geçer not almak yeterli.”

K4- “Aslında istesem daha başarılı olabilirim. Ama geçecek kadar not almak benim için yeterli.”

K6- “Orta derecede görüyorum kendimi geçecek not alayım yeter.”

K10- “Sınıfı geçecek kadar not almak.”

Bazı öğrenciler de derslerde akademik dili kullanmanın, derse aktif katılmanın, öğrendiği bilgileri günlük hayatta kullanmanın, bir konuya farklı kaynaklardan çalışarak daha çok bilgi edinmenin, tek bir alanda değil tüm alanlarda başarılı olmanın ve öğrenci kimliğine sahip olmanın başarı için önemli ölçütler olduğunu belirtmişlerdir

Bununla birlikte kendini başarılı görmeyen, dersi geçmenin başarının ölçütü olamayacağını, öğrenci kimliğine sahip olmanın başarılı olmada önemli olduğuna değinen K5 kodlu bir öğrenci; “Öncelikle bir öğrenci kimliğine sahip olmak gerekiyor. Bir üniversite kazanmışsa benim bu üniversitede amacım nedir, yerim nedir, niçin okuyorum, ben 4 yıl sonra ilerde kendimi nerde göreceğim? Bunları kendine sormuyorsa, niçin geldiğini sorgulamıyorsa kusura bakmasın pek de bir öğrenci kimliğine sahip değil, bana göre. Hedefi, amacı olması lazım. Neye hizmet vermek istiyor. Dersi geçmek bence başarının ölçüsü değil belki formalite olarak dersi geçiyor ama bana göre başarılıdır diyemem.” şeklinde görüşte bulunmuştur.

Kendini başarılı bulmayan diğer iki öğrencinin kendini başarılı bulmama gerekçesi ise şöyledir:

K1- “Hayır. Kalacağım diye korkuyorum. Hazırlığı geçemeyeceğim diye korkuyorum açıkçası.”

K8- “... derste kalacağım. Böylece başarılı olmuş olamayacağım yani dersi geçemediğim için başarılı olmuş olmayacağım.”

Cevaplara bakıldığında kendini başarılı bulmayan öğrencilerin de başarı kriterlerinin dersi geçmek ile ilişkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla görüşme yapılan öğrencilerin neredeyse tamamına göre dersi ya da sınıfı geçme başarılı olmada en çok önem verilen ölçüt olarak ön plana çıkmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular değerlendirilmiş, nicel ve nitel bulgular birleştirilerek genel bir yargıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın temel problemine ve amacına uygun olarak araştırma sorularına yönelik tartışma ve sonuçlar özetlenerek, ilgili literatürle karşılaştırılarak verilmeye çalışılmıştır.

Yapılan çalışmada ilahiyat fakültesi öğrencilerinin hem akademik erteleme davranışlarının ($\bar{x}=2,80$) hem de akademik öz yeterlik algılarının ($\bar{x}=2,24$) “orta” düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konu ile ilgili yüksek din öğretiminde yapılan çalışmalarda hem benzer hem de farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Güngör (2023) tarafından İslami İlimler Fakültesinde öğrenim gören bütün sınıf düzeylerinden öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmada katılımcıların akademik erteleme davranışlarının “düşük” düzeyde ($\bar{x}=2,49$) olduğu belirtilmiştir. İnan Kılıç³⁶, tarafından yapılan bir çalışmada ilahiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinin akademik öz yeterlik

³⁶ Ayşe İnan Kılıç, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle Akademik Özyeterlik Algıları: Sinop Örneği,” *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (2019), 211–239.

algılarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.³⁷ Dolayısıyla ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranış düzeyleri bazı çalışmalara göre farklılık gösterse de, akademik öz yeterlik düzeyleri bu çalışma sonuçlarıyla benzerdir.

Bununla birlikte bu çalışma sonucuna paralel olarak genel anlamda üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışını orta düzeyde gösterdiğini destekleyen çalışmalar da mevcuttur. Doğan Koç'un (2022) yaptığı bir çalışmada üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.³⁸ Ancak Öztürk Başpınar (2020) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bir başka araştırmada ise öğrencilerin akademik erteleme davranışlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.³⁹ Üniversite öğrencilerinin akademik öz yeterlik algılarının ise Özgenel ve Deniz (2020) tarafından yapılan bir araştırmada düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.⁴⁰ Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin hem akademik erteleme davranış düzeyleri hem de akademik öz yeterlik düzeyleri bu konuyla ilgili yapılan çalışmalara göre farklılık göstermektedir. Bu durum seçilen örneklem grubunun özelliklerinden kaynaklanabilir.

Nitel bulgulara göre de öğrencilerin hem akademik erteleme davranışını gösterdikleri hem de akademik öz yeterlik algısına sahip oldukları görülmektedir. Nitekim görüşme yapılan öğrencilerin çoğunluğu akademik erteleme davranışında bulduklarını ve kendilerini genel olarak başarılı gördüklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla akademik ertelemeye ve akademik öz yeterliğe ilişkin hem nicel hem de nitel araştırma sonucunun aynı yönde olduğu ve birbirini desteklediği görülmektedir.

Bu araştırmada ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile akademik öz yeterlikleri arasında %90 güven aralığında ($p < 0,10$) zayıf düzeyde ($r = 0,075$) ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak bazı çalışmalarda üniversite öğrencilerinin akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.⁴¹ Bununla birlikte bazı çalışmalarda ise öğrencilerin akademik erteleme

³⁷ İnan Kılıç, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ile Akademik Özyeterlik Algıları: Sinop Örneği."

³⁸ Halime Doğan Koç, *Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılıklarının Akademik Erteleme Davranışları Üzerine Etkisi* (Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022).

³⁹ Nuran Öztürk Başpınar, "Üniversite Öğrencilerinin Genel Erteleme Davranışları ile Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişki," *Turkish Studies* 15/2 (2020), 1197-1219.

⁴⁰ Mustafa Özgenel - Ayşenur Deniz, "Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum ile Akademik Güdülenme ve Akademik Öz Yeterlik Arasındaki İlişki: Öğretmen Adayları Üzerine Bir İnceleme," *Üniversite Araştırmaları Dergisi* 3/3 (2020), 131-146.

⁴¹ Joseph R. Ferrari vd, "Academic Procrastination: Personality Correlates with Myers-Briggs Types, Self-Efficacy, and Academic Locus of Control," *Journal of Social Behavior and Personality* 7/3 (1992), 495-502; Evin Akbay, *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Özyeterlik ve Akademik Yükleme Stillerinin Rolü*; Özer - Altun, "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Nedenleri"; Özkale, *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Öz Yeterlik, Akademik Erteleme ve Öz Düzenleme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*.

davranışları ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.⁴² Dolayısıyla bu araştırma kapsamında ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile akademik öz yeterlikleri arasındaki ilişki mevcut çalışmalardan farklı olarak pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Buradan hareketle ilgili araştırma sonuçlarındaki bu farklılığın, bireysel özellikler, aile yapısı, sosyal- psikolojik çevre, öğrenim görülen bölüm gibi hedef kitlenin farklı özelliklerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

Araştırmada ilahiyat fakültesi öğrencilerinin cinsiyetleri, mezun oldukları okul türü ve buldukları sınıf düzeyi ile akademik erteleme davranışı ve akademik öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen bulgulara göre cinsiyet, mezun olunan okul türü ve bulunulan sınıf düzeyi değişkeninin ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ve akademik öz yeterlikleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Akademik erteleme davranışı kapsamında ulaşılan bu sonuç Güngör'ün (2023) yaptığı çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Güngör de, yaptığı araştırmada cinsiyetin, mezun olunan ortaöğretim çeşidinin ve öğrenim görülen sınıf düzeyinin akademik erteleme davranışı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak cinsiyet ve bulunulan sınıf düzeyi değişkenlerinin akademik erteleme davranışı üzerindeki etkisi ile ilgili yapılan bazı araştırmalar farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Akademik erteleme davranışının cinsiyete göre farklılaştığını gösteren çalışmalar olduğu gibi⁴³, farklılaşmadığını ortaya koyan çalışmalar da⁴⁴ mevcuttur. Aynı şekilde bu çalışma sonucundan farklı olarak akademik erteleme davranışının sınıf düzeyine göre farklılaştığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır.⁴⁵

Akademik öz yeterlik algısı kapsamında ise, Aktaş⁴⁶ tarafından yapılan bir çalışmada cinsiyet değişkeninin akademik öz yeterlik üzerinde anlamlı bir farkının bulunmadığı, ancak sınıf değişkeni ile akademik öz yeterlik arasında anlamlı bir farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. İnan Kılıç'ın⁴⁷ ilahiyat fakültesi öğrencilerine yönelik yaptığı bir diğer çalışmada da öğrencilerin akademik öz yeterlikleri ile cinsiyet ve mezun olunan ortaöğretim türü arasında istatistiki açıdan

⁴² Aydoğan, *Akademik Erteleme Davranışının Benlik Saygısı, Durumluluk Kaygı ve Öz-Yeterlik ile Açıklanabilirliği*; Albayrak, *Üniversite Öğrencilerinde Beş Faktör Kişilik, Akademik Öz-Yeterlik, Akademik Kontrol Odağı ve Akademik Erteleme*.

⁴³ Yuen - Burka, *Procrastination: Why You Do It, What To Do About It Now. Reading*; Balkıs, *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları ile İlişkisi*.

⁴⁴ Laurel A. Haycock vd., "Procrastination in College Students: The Role of Self-Efficacy and Anxiety," *Journal of Counseling and Development* 76/3 (1998), 317-324; Çakıcı, *Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Genel Erteleme ve Akademik Erteleme Davranışının İncelenmesi*; Ekşi - Dilmaç, "Üniversite Öğrencilerinin Genel Erteleme, Karar Vermeyi Erteleme ve Akademik Erteleme Düzeylerinin Sürekli Kaygı Açısından İncelenmesi"; Uzun Özer - Topkaya, "Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı."

⁴⁵ Balkıs, *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları ile İlişkisi*; Ekşi - Dilmaç, "Üniversite Öğrencilerinin Genel Erteleme, Karar Vermeyi Erteleme ve Akademik Erteleme Düzeylerinin Sürekli Kaygı Açısından İncelenmesi."

⁴⁶ Hamza Aktaş, "Akademik Güdülenme ile Akademik Özyeterlik Arasındaki İlişki: İlahiyat Fakültesi Üzerine Ampirik Bir Araştırma," *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6/3 (2017), 1376-1398.

⁴⁷ İnan Kılıç, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ile Akademik Özyeterlik Algıları: Sinop Örneği."

anlamli bir ilişki bulunmamıştır. Dolayısıyla belirtilen çalışmalar ve bu araştırma kapsamında öğrencilerin cinsiyet ve mezun olunan okul türü ile akademik öz yeterlikleri arasında anlamli bir ilişki bulunmamakla birlikte, öğrenim görülen sınıf düzeyleri arasındaki ilişkinin yapılan bazı çalışmalara göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Sonuç olarak yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular dikkate alınarak hem cinsiyetin hem de bulunulan sınıf düzeyinin araştırmaların sonuçlarını etkileyen önemli bir değişken olduğu ifade edilebilir.

Araştırmada akademik erteleme nedenleri araştırılmış ve öğrencilerin akademik erteleme davranışında bulunmalarını etkileyen bu faktörler bireysel ve çevresel faktörler olarak iki ayrı kategori altında gruplandırılarak sunulmuştur. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin kendilerine duydukları güven, derse bakış açıları, alışkanlık, daha iyi yapma düşüncesi ve tembellik akademik erteleme etkileyen en önemli bireysel faktörler arasında sıralanmıştır. Bunların dışında yorgunluk, rahata düşkünlük, bölüme dair zorluk algısı ve sorumluluk duygusu da akademik erteleme etkileyen nedenler arasında ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğuna göre akademik erteleme davranışını etkileyen en önemli bireysel faktörün öğrencilerin kendilerine duydukları güven olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Uçar⁴⁸ tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Uçar'ın yaptığı çalışmada da öğrencilerin erteleme davranışını bilinçli olarak gösterdiklerini, bu sırada düşünmeye fırsat bulup plan yaptıklarını ve sonuçta kısa sürede daha etkili işler ortaya koyduklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Araştırmada akademik erteleme çoğunlukla etkileyen bir diğer faktörün ise öğrencilerin derse bakış açıları olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin dersi önemsememesi, kolay ya da zor görmesi, dersi gereksiz görmesi ve dersi sevmemesi gibi derse ilişkin algılarının akademik erteleme olumlu ya da olumsuz etkilediği görülmektedir. Literatürde de konuyla ilgili benzer sonuçlar elde edilmiştir.⁴⁹

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin akademik ertelemelerde bulunmalarını etkileyen bir diğer faktör ise erteleme alışkanlık haline getirmeleridir. Alışkanlığın akademik erteleme etkilediği çeşitli çalışmalarla da desteklenmektedir.⁵⁰

Araştırmada öğrencilerin herhangi bir derste ya da konuda kendilerini yetersiz hissetmelerinin veya başarısız olacakları düşüncesinin, o dersle ya da konuyla ilgili çalışmaları daha fazla ertelemelerine neden olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerdeki yetersizlik duygusunun,

⁴⁸ Hasan Uçar, "Uzaktan Eğitimde Akademik Erteleme Davranışını ve Akademik Erteleyicileri Anlamak," *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırma Dergisi* 6/3 (2020), 40-55.

⁴⁹ Uçar, "Uzaktan Eğitimde Akademik Erteleme Davranışını ve Akademik Erteleyicileri Anlamak."

⁵⁰ Evin Akbay, *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Özyeterlik ve Akademik Yükleme Stillerinin Rolü*; Uzun Özer - Topkaya, "Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı"; Uçar, "Uzaktan Eğitimde Akademik Erteleme Davranışını ve Akademik Erteleyicileri Anlamak."

başarısızlık korkusunun akademik erteleme nedenlerinden biri olduğu farklı çalışmalarla da doğrulanmaktadır.⁵¹

Öğrencilerin akademik erteleme davranışını etkileyen faktörler arasında tembellik, daha iyi yapma düşüncesi, yorgunluk, sorumluluk, rahata düşkünlük ve bölüme dair zorluk algısı da bulunmaktadır. Akademik ertelemeyi etkileyen bu nedenler çeşitli çalışma sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir.⁵² Aynı şekilde öğrencinin bireysel özelliklerinin ve farklılıklarının eğitim sürecine olumlu ya da olumsuz olarak etki ettiğini ortaya koyan pek çok çalışma mevcuttur.⁵³ Dolayısıyla öğrenci özelliklerinin eğitim ortamını doğal olarak da akademik erteleme davranışını etkilediği ifade edilebilir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin akademik erteleme davranışında bulunmalarını etkileyen en önemli çevresel faktörlerin ise aile, arkadaş çevresi ve sosyal medya olduğu görülmektedir. Bireyin içinde bulunduğu aile yapısının ve tutumunun, bireyin yetiştirilme tarzının, bireyin rol model aldığı aile büyüklerinin bireyin akademik erteleme davranışında etkili olduğu farklı kaynaklarda da belirtilmektedir.⁵⁴

Araştırmada öğrencilerin arkadaş çevrelerinin akademik erteleme davranışını en az aile kadar etkilediği ortaya konulmuştur. Bu sonuç Uçar'ın⁵⁵ yaptığı çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla derslerine yeterince zaman ayırmayan, erteleme davranışında bulunan arkadaş çevresi örnek alınarak yapılan erteleme davranışı pekişmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre sosyal medyanın da akademik erteleme davranışını etkileyen en önemli faktörler arasında ifade edildiği görülmüştür. Teknolojinin hızla gelişmesi ve yayılması, yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmesi insan hayatını, dolayısıyla da

⁵¹ Balkıs, *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları İle İlişkisi*; Evin Akbay, *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Özyeterlik ve Akademik Yükleme Stillerinin Rolü*; Özer - Altun, "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Nedenleri."

⁵² Balkıs, *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları İle İlişkisi*; Aydoğan, *Akademik Erteleme Davranışının Benlik Saygısı, Durumluluk Kaygı ve Öz-Yeterlik İle Açıklanabilirliği*; Evin Akbay, *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Özyeterlik ve Akademik Yükleme Stillerinin Rolü*; Uzun Özer - Topkaya, "Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı"; Uçar, "Uzaktan Eğitimde Akademik Erteleme Davranışını ve Akademik Erteleyicileri Anlamak."

⁵³ Nuray Senemoğlu, *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (Ankara: Gönül Yayıncılık, 2007); Vedat Aktepe, "Eğitimde Bireyi Tanımının Önemi," *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 6/2 (2015), 15-24; Gülçin Uzun - Ömay Çokluk Bökeoğlu, "Akademik Başarının Okul, Aile ve Öğrenci Özellikleri İle İlişkisinin Çok Düzeyli Yapısal Eşitlik Modellemesi İle İncelenmesi," *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 52/3 (2019), 655-684.

⁵⁴ Yuen - Burka, *Procrastination: Why You Do It, What To Do About It Now*. Reading; Albayrak, *Üniversite Öğrencilerinde Beş Faktör Kişilik, Akademik Öz-Yeterlik, Akademik Kontrol Odağı ve Akademik Erteleme*; Aktaş, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Gelecek Zaman Algısı İle Akademik Erteleme Davranışı Arasındaki İlişki: Gümüşhane Üniversitesi Örneği"; Özkale, *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Öz Yeterlik, Akademik Erteleme ve Öz Düzenleme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*.

⁵⁵ Uçar, "Uzaktan Eğitimde Akademik Erteleme Davranışını ve Akademik Erteleyicileri Anlamak."

insanın eğitim ortamını dolaylı ya da doğrudan etkilemektedir. Bu sonuç son yıllarda yapılan bazı çalışma sonuçlarıyla da desteklenmektedir.⁵⁶

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen, derslerin yapısı ve bir işte çalışma da akademik ertelemeyi etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Araştırmada öğretmenlerin dersi işleyiş şekilleri, dersi sevdiren sevdirmemesi öğrencilerin dersle ilgili algısını ve doğal olarak da akademik ertelemeyi etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç bazı çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir.⁵⁷ Bu çalışmada öğretim elemanın dersi işleyiş şeklinin ve kişilik yapısının öğrencilerin akademik erteleme eğilimlerini daha fazla etkilediği belirtilmiştir. Literatüre bakıldığında öğretmenin öğretimin en önemli unsuru olduğu, dolayısıyla her yönüyle nitelikli bir öğretmenin nitelikli bir eğitimin temeli olduğu ve belirlenen hedeflere ulaşmada oldukça etkili bir rol üstlendiği belirtilmektedir.⁵⁸

Derslerin yapısının, ilgi ve dikkat çekici olması, seçmeli ya da alan dersi olması, ders sayılarının fazlalığı da akademik erteleme davranışını etkileyen faktörler olarak belirlenmiştir. Benzer sonuçlar Uçar'ın (2020) çalışmasıyla da ortaya konulmuştur.

Araştırmada ders dışında farklı işlerde çalışmanın derslere yeterince odaklanılmamasına, zamanın verimli kullanılmamasına ve bu nedenle de akademik erteleme davranışına neden olduğu belirtilmiştir. Öğrencinin farklı işlerde çalışmasından ya da farklı meşguliyetlerinden ötürü zamanı yönetememesinin akademik erteleme davranışını etkilediği çeşitli çalışmalarla da doğrulanmaktadır.⁵⁹

Araştırma bulgularına göre ölçme ve değerlendirmeye dair problemler, eğitim sistemi, KPSS etkisi ve yurtta kalmanın da akademik ertelemeyi etkileyen çevresel faktörler olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle öğrencilerin bölümü bir an önce bitirerek KPSS'ye odaklanması, doğal olarak lisans döneminde KPSS de çıkacak alan derslerini önemsemelerine ve diğer derslerde akademik erteleme davranışını daha sık göstermelerine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Burada eğitim sistemine göre lisansı 4.00 tam puan ile bitiren öğrenciyle 2.00 puanla bitiren öğrenci arasında atamada herhangi bir farkın olmamasının, öğrencilerin bölüme veya derslere bakış açısını etkilediği görülmektedir. Dolayısıyla bu durumun öğrencilerin alan derslerini önceleyerek bir şekilde ilahiyat fakültesini bitirip KPSS'de yeterli not almaya odaklanmalarına

⁵⁶ Doğan Koç, *Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılıklarının Akademik Erteleme Davranışları Üzerine Etkisi*.

⁵⁷ Uçar, "Uzaktan Eğitimde Akademik Erteleme Davranışını ve Akademik Erteleyicileri Anlamak."

⁵⁸ Muhammet Şevki Aydın, *Din Eğitimi Bilimi* (Kayseri, 2021), 384; Nevzat Yaşar Aşıkoğlu, "Din Öğretiminde Öğretmenin Rolü ve Din Dersi Öğretmeni Yeterlilikleri (Türkiye Örneği)," *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/1 (2011), 5-13; Sırrı Akbaba, "Eğitimde Motivasyon," *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (2006), 343-361.

⁵⁹ Balkıs, *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları ile İlişkisi*; Evin Akbay, *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Özyeterlik ve Akademik Yükleme Stilllerinin Rolü*; Özkale, *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Öz Yeterlik, Akademik Erteleme ve Öz Düzenleme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*.

sebepler olduğu ve doğal olarak özellikle alan dışı bazı derslerde akademik erteleme davranışına etki ettiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında görüşülen öğrencilerin çoğu planlı ve düzenli çalışmanın, derslere düzenli girmenin ve derslerden önce ön hazırlık yapmanın akademik ertelemeyi azaltacağını belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler telefon kullanımını azaltmanın, başkalarına “hayır” diyebilmenin önemine vurgu yaparak özellikle derslerine dair sorumluluklarını önceliklemleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazıları ise okul dışında farklı sorumlulukları olsa da iş- ders dengesi kurulması gerektiğini belirterek zaman yönetimine, zamanı verimli kullanmaya vurgu yapmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik ertelemeyi azaltmaya dönük bu önerileri Çeliköz ve Seçer’in yaptığı araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir⁶⁰. Çeliköz ve Seçer (2018) tarafından iki ayrı devlet üniversitesi lisans öğrencileri ile yapılan çalışmada, öğrencilerin akademik ertelemeyi azaltmada “daha çok aktif olma/ bireysellik” üzerinde durdukları ve kendi çalışma alışkanlıklarına yönelik önerilere ağırlık verdikleri görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin çoğu kendilerini derslerinde genel olarak başarılı buldukları için öğrencilere, kendilerince başarılı olmanın kriterlerinin ne olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin çoğuna göre dersi ya da sınıfı geçmek, dersi veya sınıfı geçecek kadar not almak başarılı olmak/ kendilerini başarılı hissetmek için yeterli olmaktadır.

Öğrencilerle yapılan görüşmeler doğrultusunda öğrencilerin dersi ya da sınıfı geçecek kadar not almak gibi belirledikleri alt düzey hedeflerin veya başarı ölçütlerinin, onların derslere bakış açısını doğal olarak da akademik erteleme davranışını etkilediği ifade edilebilir. Yapılan bazı çalışmalarda da öğrencilerin akademik hedefleri ya da mezuniyet sonrası mesleki hedefleri ile akademik erteleme davranışı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur⁶¹. Buna göre öğrencilerin belirledikleri mesleki hedeflere göre akademik erteleme davranışının değiştiği, hedef yükseldikçe akademik erteleme davranışının azaldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin başarı kriterleri ile akademik erteleme davranışlarının ilişkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda öğrencilerin eğitim hayatlarında belirledikleri hedeflere göre başarı/ başarısızlık algıları değiştiği gibi akademik erteleme davranışlarının da değiştiği ifade edilebilir. Sonuç olarak verilen cevaplar kapsamında sınıfı ya da dersi geçmenin ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik algısını etkileyen en önemli faktör olduğu görülmüştür.

Özetle dersi ya da sınıfı geçmenin en önemli ölçüt olarak görüldüğü bir eğitim ortamında eğitimden beklenen hedeflerin düşük olduğu, anlamlı ve kalıcı öğrenmeden bahsedilemeyeceği söylenebilir. Dolayısıyla amacı düşük, öz yeterliği yüksek öğrencilerin akademik erteleme davranışını sergilemelerinin kaçınılmaz olduğu ifade edilebilir.

⁶⁰ Mine Çeliköz - Zariye Seçer, “Öğretmen Adaylarının Akademik İşlerin Ertelemesi Sorununa Yönelik Çözüm Önerileri,” *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/4 (2018), 11-29.

⁶¹ Enver Tufan - Murat Gök, “Müzik Öğretmeni Adaylarının Genel ve Akademik Erteleme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi,” 8. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, (2009).

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda din eğitimi alanına yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Bu araştırma 2023- 2024 Eğitim Öğretim yılının bahar döneminde İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerine yönelik olarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ve akademik öz yeterlikleri arasındaki ilişki ile diğer üniversitelerin ilahiyat fakülteleri ya da aynı üniversitenin farklı bölümleri arasında bu konuda bir benzerlik veya farklılık olup olmadığı merak konusu olmuştur. Bu bağlamda konu ile ilgili farklı ilahiyat fakültelerine ya da aynı üniversitenin farklı bölümlerine yönelik daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Bu şekilde akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasındaki ilişkinin üniversitelere ya da bölümlere göre değişip değişmediği tespit edilebilir.
- İlahiyat fakültelerinde akademik erteleme ile akademik öz yeterlik arasındaki ilişki cinsiyet, mezun olunan okul türü ve bulunulan sınıf düzeyine ek olarak bölümü tercih nedeni, kalınan yer (barınma yeri), ek işte çalışma gibi farklı değişkenler açısından da ele alınarak incelenebilir.
- Araştırma sonucunda ilahiyat fakültesi öğrencilerinin akademik erteleme davranışı ile akademik öz yeterlilik algıları arasında zayıf düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu sonuçlara göre öğrencilerin “başarabileceklerine olan inançları” akademik ertelemelerine neden olmaktadır. Bu duruma öğrencilerin belirledikleri hedeflerin ya da bölümden beklentilerinin düşük olmasının sebep olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin eğitim hedefleri ile akademik erteleme davranışları ve akademik öz yeterlikleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koyabilmek için konuyla ilgili çalışmalar yapılabilir.

Araştırmada bazı öğrencilerin KPSS’de çıkan konulara öncelik verdiklerini belirterek sınava vurgu yapmalarının, böylece sadece sınıf geçmeye odaklanmalarının, lisans bitirme notunun atamada dikkate alınmadığını ifade ederek bir şekilde okulu bitirmeye çalışmalarının, ilahiyat fakültelerinden beklenen vizyon ve misyona sahip, nitelikli insan profilini yetiştirmeye engel teşkil ettiği düşünülmektedir. Bu nedenle ilahiyat fakültelerinde öğrencilerin daha anlamlı ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerini sağlamak ve niteliği arttırmak amacıyla öncelikle fakültelerin ölçme ve değerlendirme alanında, daha sonra ise genel olarak sınav sisteminde yeni düzenlemelere gidilebilir. Böylece öğrencilerin lisans eğitimini önemsemeleri ve daha yüksek notlarla daha başarılı bir şekilde mezun olmaları sağlanabilir.

Kaynakça

- Akbaba, Sırrı. "Eğitimde Motivasyon." *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (2006), 343-361.
- Aktaş, Hamza. "Akademik Güdülenme İle Akademik Özyeterlik Arasındaki İlişki: İlahiyat Fakültesi Üzerine Ampirik Bir Araştırma." *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6/3 (2017), 1376-1398.
- Aktaş, Hamza. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Gelecek Zaman Algısı İle Akademik Erteleme Davranışı Arasındaki İlişki: Gümüşhane Üniversitesi Örneği." *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2021), 271-299.
- Aktepe, Vedat. "Eğitimde Bireyi Tanımının Önemi." *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 6/2 (2015), 15-24.
- Albayrak, Elif. *Üniversite Öğrencilerinde Beş Faktör Kişilik, Akademik Öz-Yeterlik, Akademik Kontrol Odağı ve Akademik Erteleme*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2014.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. "Din Öğretiminde Öğretmenin Rolü ve Din Dersi Öğretmeni Yeterlilikleri (Türkiye Örneği)." *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/1 (2011), 5-13.
- Aslan, Berna. *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2022.
- Aydın, Muhammet Şevki. *Din Eğitimi Bilimi*. Kayseri, Kimlik Yayınları., 2021.
- Aydoğan, Didem. *Akademik Erteleme Davranışının Benlik Saygısı, Durumluluk Kaygı ve Öz-Yeterlik İle Açıklanabilirliği*. Gazi Üniversitesi, 2008.
- Balkıs, Murat. *Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları İle İlişkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2006.
- Bandura, Albert. "On The Functional Properties of Perceived Self-Efficacy Revisited." *Journal of Management* 38/1 (2012), 9-44.
- Bandura, Albert. "Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change." *Psychological Review* 84/2 (1977), 191-215.
- Çakıcı, Deniz Çiğdem. *Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Genel Erteleme ve Akademik Erteleme Davranışının İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi, 2003.
- Çeliköz, Mine - Seçer, Zariye. "Öğretmen Adaylarının Akademik İşlerin Ertelenmesi Sorununa Yönelik Çözüm Önerileri." *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/4 (2018), 11-29.
- Creswell, John W. *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. Ankara: Pegem Akademi, 2021.
- Demir, İbrahim. *SPSS İle İstatistik Rehberi*. İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık, 2020.
- Demir, Ömer. "Erteleme Eğilimi ve Baş Etme Yolları Araştırmaları Bulgularının Dini Erteleme Açısından Yorumlanması." *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 12/24 (2017), 747-780.
- Demirel, Özcan. *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi, 2020.
- Deniz, Kaan Zülfikar. *Herkes İçin İstatistikolay*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Doğan Koç, Halime. *Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılıklarının Akademik Erteleme Davranışları Üzerine Etkisi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022. www.aging-us.com

- Ekşi, Halil - Dilmaç, Bülent. "Üniversite Öğrencilerinin Genel Erteleme, Karar Vermeyi Erteleme ve Akademik Erteleme Düzeylerinin Sürekli Kaygı Açısından İncelenmesi" 23/2 (2010), 433-450.
- Evin Akbay, Sinem. *Cinsiyete Göre Üniversite Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı: Akademik Güdülenme, Akademik Özyeterlik ve Akademik Yükleme Stillerinin Rolü*. Mersin Üniversitesi, 2009.
- Ferrari, Joseph R. vd. "Academic Procrastination: Personality Correlates with Myers-Briggs Types, Self-Efficacy, and Academic Locus of Control." *Journal of Social Behavior and Personality* 7/3 (1992), 495-502.
- Ferrari, Joseph R. "Procrastination and Attention: Factor Analysis of Attention Deficit, Boredomness, Intelligence, Self-Esteem, and Task Delay Frequencies." *Journal of Social Behavior and Personality* 15/5 (2000), 185-196.
- Field, Andy. *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. Sage Publications Ltd, 2018.
- Gençoğlu, Aylin Yonca. "Bir Kavram ve Kuram Üretme Stratejisi Olarak Temellendirilmiş Kuram." *Journal Of History School* 7/17 (2014), 681-700. <https://doi.org/10.14225/joh425>
- Güngör, Ali. "Öğretmen Adaylarının Akademik Erteleme Davranışlarının Farklı Kişisel Değişkenlere Göre İncelenmesi: Ahi Evran Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği." *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi* 8/3 (2023), 1236-1253. <https://doi.org/10.30622/tarr.1340780>
- Harriott, Jesse - Ferrari, Joseph R. "Prevalence of Procrastination among Samples of Adults." *Psychological Reports* 78/2 (1996), 611-616.
- Haycock, Laurel A. vd. "Procrastination in College Students: The Role of Self-Efficacy and Anxiety." *Journal of Counseling and Development* 76/3 (1998), 317-324. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1998.tb02548.x>
- İnan Kılıç, Ayşe. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ile Akademik Özyeterlik Algıları: Sinop Örneği." *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (2019), 211-239.
- İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı, Erişim 3 Haziran 2024. https://obs.inonu.edu.tr/oibs/public_stats/index.aspx#
- Karataş, Ali. *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Başarı, Sınav Kaygısı, Akademik Erteleme Davranışı ve Kendini Sabote Etme Eğilimi Arasındaki İlişki*. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, 2020.
- Kul, Seval. "İstatistik Sonuçlarının Yorumu: P Değeri ve Güven Aralığı Nedir?" *Plevra Bülteni* 8/1 (2014), 11-13. <https://doi.org/10.5152/pb.2014.003>
- Mertkan, Şefika. *Karma Araştırma Tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi, 2015.
- Özer, Arif - Altun, Esin. "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Nedenleri." *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/21 (2011), 45-72.
- Özgenel, Mustafa - Deniz, Ayşenur. "Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum ile Akademik Güdülenme ve Akademik Öz Yeterlik Arasındaki İlişki: Öğretmen Adayları Üzerine Bir İnceleme." *Üniversite Araştırmaları Dergisi* 3/3 (2020), 131-146. <https://doi.org/10.32329/uad.806826>
- Özkale, Gümüüş. *Üniversite Öğrencilerinde Akademik Öz Yeterlik, Akademik Erteleme ve Öz Düzenleme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi, 2022.

- Öztürk Başpınar, Nuran. “Üniversite Öğrencilerinin Genel Erteleme Davranışları İle Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişki.” *Turkish Studies* 15/2 (2020), 1197–1219.
- Patton, Michael Quinn. *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2018.
- Schunk, Dale H. “Self-Efficacy and Academic Motivation.” *Educational Psychologist* 26 (1991), 207–231.
- Senemoğlu, Nuray. *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık, 2007.
- Tufan, Enver - Gök, Murat. “Müzik Öğretmeni Adaylarının Genel ve Akademik Erteleme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.” 8. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*.
- Uçar, Hasan. “Uzaktan Eğitimde Akademik Erteleme Davranışını ve Akademik Erteleyicileri Anlamak.” *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırma Dergisi* 6/3 (2020), 40–55.
- Uzun, Bilge - Demir, Ayhan. “Erteleme: Türleri, Bileşenleri, Demografik Etkenler ve Kültürel Farklılıklar.” *Ege Eğitim Dergisi* 16/1 (2015), 106–121. <https://doi.org/10.12984/eed.09571>
- Uzun, Gülçin - Çokluk Bökeoğlu, ÖMAY. “Akademik Başarının Okul, Aile ve Öğrenci Özellikleri İle İlişkisinin Çok Düzeyli Yapısal Eşitlik Modellemesi İle İncelenmesi.” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 52/3 (2019), 655–684. <https://doi.org/10.30964/auebfd.525770>
- Uzun Özer, Bilge - Topkaya, Nursel. “Akademik Erteleme ve Sınav Kaygısı.” *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2011), 12–19. <http://dergi.adu.edu.tr/egitimbilimleri/>
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2021.
- Yılmaz, Miraç vd. “Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması.” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33 (2007), 253–259.
- Yılmaz, Rabia. *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları Üzerinde Sosyal Medya, Dijital Oyun ve Televizyon Bağımlılıklarının Rollerinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, 2024.
- Yuen, Lenora M. - Burka, Jane B. *Procrastination: Why You Do It, What To Do About It Now*. Reading, PA: Addison-Wesley, 1983.